

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2022/2023

Jméno a příjmení studenta: Mgr. et Mgr. Kristýna Poulová
Identifikační číslo studenta: 25677685

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Český jazyk
ID studia: 438723

Název práce: Pravda, nepravda a lež v českém mediálním diskurzu: Metody fact-checkingu uplatňované na portále Demagog.cz v rámci prezidentské kampaně 2018

Pracoviště práce: Ústav českého jazyka a teorie komunikace (21-UCJTK)

Jazyk práce: čeština

Jazyk obhajoby: čeština

Školitel: Mgr. Petr Kaderka, Ph.D.

Oponent(i): doc. Mgr. Jakub Macek, Ph.D.

Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Datum obhajoby: 07.02.2023   **Místo obhajoby:** Praha

Termín: řádný

Průběh obhajoby: 14:01 Předseda komise prof. Petr Mareš zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představil studenta.
14:03 Školitel dr. Petr Kaderka seznámil přítomné stručně se studentovou odbornou činností a dále se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.
14:08 Studentka s využitím prezentace seznámila přítomné s tezemi své disertační práce. Představila téma práce, tj. Pravda, nepravda a lež v českém mediální diskurzu (Metody fact-checkingu uplatňované na portále Demagog.cz v rámci prezidentské kampaně 2018); dále teoretický přístup, se kterým k tématu přistupovala: detailní popis tzv. fact-checkingu (fáze procesu, kategorizace, faktické výroky politiků, faktická vs. názorová část výroků, historie a institucionalizace fact-checkingu, vznik portálu Demagog.cz, postpravdivá/postaktuální politika), metodika výzkumu – etnografický výzkum, etnometodologicky poučená etnografie, digitální etnografie.). Za jádro práce označila práci s portálem – rešerše, hloubkové rozhovory (2x), terénní výzkum, zaměřená etnografie (terénní pobyt, analýza, sběr a porovnávání dat). Fáze fact-checkingu: výběr polit komunikátů, výběr faktických výroků, výběr hodnotící kategorie a tvorba odůvodnění. Pozice vůči konzumentům – čtenářům (neformální/formální), masmédiím (ambivalentní) a politikům (odstup). Fact-checking vs. jiné činnosti zaměřené na ověřování politických výroků: boj s dezinformacemi, investigativní

žurnalistika, kritická analýza politických diskurzu.

Závěr – Na portálu Demagog.cz pravda vs. nepravda jako krajní body škály, ne dichotomie. Mnoho výroků spadá do kategorie „neověřitelné“. Vytrhávání výroků z kontextu – zkreslení. Oprávněnost kritiky epistemologie fact-checkingu. Idealizace postupů práce při fact-checkingu. Dobrá, ale ne zásadní pomůcka v orientaci v politické komunikaci.

14:20 Oponentka Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D. seznámila přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položila studentovi tyto otázky:

- 1.s. 51, 58 a dále – zmínky o komplikacích s koordinátorem výzkum – Volila byste zpětně jiný postup práce, resp. jaká metod je podle Vás optimální v případě, kdy jsou možnosti spolupráce s danou institucí či jejím představitelem omezené?
- 2.s. 56 tvrzení vyjadřující modalitu – pocit stážístů ze spolupráci s portálem – Předcházela tomuto závěru komunikace se stážísty?
- 3.Podle jakého klíče by podle Vás měla být vybírána média a relace pro fact-checking?

14:25 Prof. Petr Mareš přečetl posudek nepřítomného oponenta doc. Jakuba Macka a seznámil přítomné se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položil studentovi tyto otázky:

- 1.V čem spatřujete limity zvolené metody a kde se tyto limity projevují?
- 2.Je možné, že výsledky studie jsou ovlivněny volbou exponovaného období předvolební kampaně? A pokud ano, lze přiměřeně spekulovat, jaká je povaha tohoto ovlivnění?
- 3.Mohla by autorka jmenovat etická dilemata, jež během svého výzkumu řešila, a vysvětlit, jak si s nimi poradila a proč?
- 4.Jak pracuje s termínem hypotéza?

14:35 Studentka reagovala na posudek oponentky Mgr. Jindřišky Svobodové a její otázky.

- 1) Pro práci v terénu neexistuje ideální metoda, kvalitní data z terénního výzkumu.
- 2) Nebyla v kontaktu se stážísty, ale sama tuto práci vykonávala a měla možnost se účastnit jejich digitální komunikace.
- 3) Závislost na konkrétní situaci projektu či zaměření projektu.

14:40 Studentka reagovala na posudek oponenta doc. Jakuba Macka a jeho otázky.

- 1) Možnost navázat úzkou spoluprací, ale pocit vnější kontroly a uplatňování sebekontroly.
- 2) První pobyt v terénu mimo období prezidentské kampaně, ze srovnání lze soudit, že ovlivnění bylo minimální. Víceméně neexistuje období bez volební kampaně, pouze by to vyžadovalo delší období sledování.
- 3) Pojednáno v kap. 4. Největší problém efekt pozorovatele – revize výzkumného plánu.
- 4) Přístup tzv. zaměřené etnografie pracuje s dílčími hypotézami ověřovanými v terénu.

14:45 Předseda komise zahájil diskusi.

V diskusi vystoupili:

Doc. Lucie Saicová-Rímalová pronesla několik poznámek k analýze celé situace: chyběla jí odvážnější interpretace, širší práce s pravdivostí a jejím pojetím na portále. Úzké teoretické zázemí práce. V souhlasu s oponentem by preferovala pojem předpoklady, nikoli hypotézy.

Otázka etiky – souhlas účastníků výzkumu není přiložen. Postava koordinátora v jakési anonymitě – nedůvěryhodnost pro čtenáře, ale zároveň je vidět na některých videích, takže jeho anonymizace je bezpředmětná. Jeho sdělení a názory jsou brány jako fakt, chybí více odstupu.

Chybí informace o čtenářském vnímání fact-checkingu, kulturní podmíněnost apod. – nedostatek literatury v tomto směru.

REAKCE

Informovaný souhlas od koordinátora k dispozici je, ale není zveřejněn z etických důvodů. On osobně nespecifikován, aby práce byla zaměřena na obsah, ne na danou osobu. Jeho jméno je ale veřejně dohledatelná informace.

V práci je obsažena buď fráze „podle koordinátora“, nebo jeho výpovědi ověřovány. Byl ale téměř jediným zdrojem informací o práci v portálu.

Doc. Vaňková – také zájem o naivní (čtenářskou) recepci, ale přesahuje rámec práce.

Výrazy lež/lhát/lhaní – expresivita těchto výrazů v dnešním diskurzu, je pojem „nepravda“ eufemismus nebo snaha o pojmenování bez hodnocení.

REAKCE – Nepravda z pojmu „lež“ odstraňuje konotaci úmyslnosti, vzhledem k neověřitelnosti tohoto úmyslu.

Doc. Homoláč – intence lži nemusí být negativní (milosrdná lež), vzhledem k absenci kontextu nelze intenci zkoumat, a je tedy na místě pojem „nepravda“.

Prof. Mareš – Co se označuje jako fakt? Jaká jsou kritéria?

REAKCE – Koordinátor se řídí vlastní zkušeností, nemá definici. Také třídění na fakta hlavní a vedlejší. Má logické vzdělání.

Prof. Hoffmannová – faktické výroky, faktická tvrzení, faktické informace – jak pracuje s terminologií? Odpovídá pojem „propozice“ pojmu „fakt“?

REAKCE – Dle výrokové logiky faktické tvrzení je věta. Může zde být více autorů jednoho výroku. Ve výběru je nutné pracovat i intuitivně.

Prof. Hoffmannová – pojem „výroky pozoruhodné po čtenáře“ – co se tím míní:

REAKCE – dle zpravodajských hodnot – novost, blízkost, překvapivost

Doc. Lucie Saicová-Římalová – popis práce s videonahrávkami není příliš podrobný, co jste s nimi dělala?

REAKCE

Mnoho hodin materiálu. Přepisy úseků práce koordinátora.

Doc. Homoláč – vyjadřoval se koordinátor k rozdílu mezi svou prací a žurnalistikou?

REAKCE On se považuje za člověka pracujícího s politickými výroky objektivně, kdežto novináři neobjektivně. Fact-checking je součástí novinářské práce, ale on sám ho provádí lépe, tak b ho měla provádět i masmédiá.

14:56 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Zapsala Mgr. Petra Jirásková

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.	.....
Členové komise:	prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.	.....
	doc. PhDr. Jiří Homoláč, CSc.	.....
	doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.	.....
	doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.	.....